

Matematiikan historia

Matti Lehtinen

Sisältö

1	Aluksi	1
2	Matematiikan historiaa koskevaa kirjallisuutta	3
3	Muinaiskulttuurien matematiikasta	5
3.1	Egyptin matematiikkaa	5
3.2	Babylonialainen matematiikka	8
4	Antiikin Kreikan matematiikkaa	11
4.1	Kreikkalaisten laskento	11
4.2	Joonialaiset numerot	11
4.3	Thales – kreikkalaisen matematiikan alku	12
4.4	Pythagoras ja pythagoralainen matematiikka	12
4.5	Yhteismitattomuus	14
4.6	Antiikin kolme suurta ongelmaa	15
4.7	Zenonin paradoksit	17
4.8	Tyhjennysmenetelmä ja suhdeoppi	18
4.9	Eukleides ja Alkeet	20
4.10	Arkhimedes	21
4.11	Apollonios ja kartioleikkaukset	23
4.12	Diofantos	24
4.13	Antiikin trigonometria	25
5	Matematiikkaa keskiajalla	26
5.1	Intia	26
5.2	Islam	28
5.3	Kiina	30
5.4	Eurooppa varhaiskeskiajalla	31
5.5	Fibonacci	32
5.6	1200- ja 1300-luvut	33
6	Renessanssi	35
6.1	Painettuja laskuoppeja	35
6.2	Kolmannen ja neljännen asteen yhtälöiden ratkaisu	36
6.3	Viète ja Stevin	38
6.4	Logaritmien keksiminen	40

7	Differentiaali- ja integraalilaskennan esivaiheet	43
7.1	Stevin, Kepler ja Galilei	43
7.2	Cavalierin integroinnit	44
7.3	Analyttinen geometria	45
7.4	Fermat	46
7.5	Uusia integrointimenetelmiä	47
7.6	Tangenttikonstruktoita	49
8	Newton ja Leibniz	52
8.1	Binomisarja	52
8.2	Newtonin differentiaali- ja integraalilaskenta	52
8.3	Leibniz	54
9	Analyysin nopea kehitys 1700-luvulla	58
9.1	Bernoullin veljekset	58
9.2	Englannin matematiikkaa 1700-luvulla	59
9.3	Euler	60
9.4	Ranskan valistusajan matemaatikkoja	64
9.5	Lagrange	65
10	Ranskan vallankumouksen ajan matematiikkaa	66
10.1	Monge ja École Polytechnique	66
10.2	Fourier	66
10.3	Laplace ja Legendre	68
10.4	Gauss	69
11	Analyysistä tulee täsmällistä 1800-luvulla	72
11.1	Cauchy	72
11.2	Abel, Jacobi, Dirichlet	74
11.3	Riemann	75
11.4	Weierstrass	76
11.5	Irrationaalilukujen luokat ja reaalilukujen täsmällinen määrittely	77
12	Geometria 1600–1800-luvuilla	79
12.1	Projektiivisen geometrian alkuvaiheet	79
12.2	Synteettinen ja analyttinen geometria	79
12.3	Epäeuklidinen geometria	80
12.4	Klein ja Erlangenin ohjelma	82
13	Algebran kehitysvaiheita	83
13.1	Algebran vapautuminen	83
13.2	Hamilton ja epäkommutatiivisuus	83
13.3	Matriisit	84
13.4	Algebralliset struktuurit	85
14	Matemaattinen logiikka ja joukko-oppi	87
14.1	Matemaattisen logiikan synty	87
14.2	Matematiikan perusteet	87
14.3	Cantor ja joukko-oppi	88

15 Todennäköisyyslaskenta: ajanvietteestä tiedettä	90
15.1 Alku uhkapeleissä	90
15.2 Suurten lukujen laki ja normaalijakauma	90
15.3 Tilastollinen päättely	91
16 Hiukan matematiikasta 1900-luvulla	94
16.1 Poincaré sekä Hilbert ja saksalainen matematiikka	94
16.2 Eräitä matematiikan uusia ja uudistuvia osa-alueita	95
17 Matematiikkaa Suomessa	98
17.1 Varhaisvaiheet	98
17.2 Kansainväliset yhteydet avautuvat	99
17.3 Ernst Lindelöf ja hänen oppilaansa	99
17.4 Rolf Nevanlinna ja arvojenjakautumisteoria	101
18 Laskulaitteista ja tietokoneista	103
18.1 Mekaaniset apuvälineet	103
18.2 Babbagesta tietokoneisiin	104
18.3 Matematiikka ja tietokoneet	105
19 Matematiikan julkaisut ja matemaattiset organisaatiot	106
19.1 Matemaattiset julkaisut	106
19.2 Matemaattisista järjestöistä	106
20 Matematiikan filosofiasta	108